

Brüssel, 8. aprill 2026
(OR. en)

Institutsioonidevaheline
dokument:
2023/0226(COD)

17037/25
ADD 1

AGRI 736
AGRILEG 210
ENV 1429
PI 233
CODEC 2178

NÕUKOGU PÕHJENDUSTE KAVAND

Teema: Nõukogu esimese lugemise seisukoht eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse teatavate uute genoomikameetodite abil saadud taimi ja nendest saadud tooteid ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/625
– Nõukogu põhjenduste kavand

I. SISSEJUHATUS

1. Komisjon võttis 5. juulil 2023 vastu järgmise seadusandliku ettepaneku: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse teatavate uute genoomikameetodite (UGM) abil saadud taimi ning nendest toodetud toitu ja sööta¹. Ettepanek esitati nõukogule 6. juulil 2023.
2. Ettepanek põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklil 43, artiklil 114 ning artikli 168 lõike 4 punktil b (seadusandlik tavamenetlus).

¹ 11592/23 + ADD 1.

3. Konsulteriti nii Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kui ka Euroopa Regioonide Komiteega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitas oma arvamuse 26. oktoobril 2023². Euroopa Regioonide Komitee esitas oma arvamuse 17. aprillil 2024³.
4. Euroopa Parlamendis on põhivastutus keskkonna-, kliima- ja toiduohutuse komisjonil (ENVI), kaasatud on põllumajanduse ja maaelu arengu komisjon (AGRI). Raportööriks nimetati uuesti Jessica Polfjärd (PPE, Rootsi). Parlament võttis oma esimese lugemise seisukoha vastu 24. aprillil 2024⁴.
5. Ettepanekut ja asjakohast mõjuhinnangut tutvustati põllumajanduse geneetiliste ressursside ja innovatsiooni tööühma (innovatsioon põllumajanduses) 10. juuli 2023. aasta koosolekul. Hispaania, Belgia, Ungari ja Poola eesistumise ajal jätkas tööühm ettepaneku läbivaatamist 16 täiendaval koosolekul.
6. Alaliste esindajate komitee jõudis 14. märtsil 2025 kokkuleppele anda eesistujariigile volitused alustada läbirääkimisi Euroopa Parlamendiga⁵. Selle alusel toimusid läbirääkimised Euroopa Parlamendi ja komisjoniga, eesmärgiga saavutada varase teise lugemise kokkulepe. Alaliste esindajate komitee võimaldas 12. novembril 2025 eesistujariigile paindlikkust peamistes lahendamata küsimustes⁶.
7. Poola ja Taani eesistumise ajal toimusid kolmepoolsed kohtumised 6. mail, 14. oktoobril, 13. novembril ja 3. detsembril 2025. Viimasel kolmepoolsel kohtumisel jõudsid kaasseadusandjad üldisele esialgsele kokkuleppele. Seejärel konsolideeriti see kokkulepe lõplikuks kompromisstekstiks.

² 14926/23.

³ 9226/24.

⁴ 10952/24.

⁵ 6426/25.

⁶ 14579/25.

8. Alaliste esindajate komitee analüüsis lõplikku kompromissteksti 19. detsembril 2025 ja kinnitas kokkuleppe⁷.
9. Euroopa Parlamendi ENVI-komisjon hääletas 28. jaanuaril 2026 lõpliku kompromissteksti poolt. ENVI-komisjoni esimees saatis 28. jaanuaril 2026 alaliste esindajate komitee eesistujale kirja⁸, milles märkis, et kui nõukogu edastab Euroopa Parlamendile oma (õiguskeeleliselt viimistletud) kokkulepitud seisukoha, siis soovib ta täiskogul nõukogu seisukoha parlamendi teisel lugemisel muudatusteta heaks kiita. Kirjale lisatud tekst vastab tekstile, mida alaliste esindajate komitee 19. detsembril 2025 toetas.

II. EESMÄRK

10. Pärast geneetiliselt muundatud organisme (GMOd) käsitlevate kehtivate ELi õigusaktide vastuvõtmist 2001. aastal on UGMide arendamisel tehtud märkimisväärseid edusamme, mis võimaldavad võrreldes tavapäraste aretusmeetoditega muuta taimede geneetilisi omadusi sihipärasemalt, täpsemalt ja kiiremini.
11. Ettepaneku eesmärk on võimaldada ELi põllumajanduslikul toidutööstusel aidata kaasa Euroopa roheleppe ning strateegia „Talust taldrikule“ ja elurikkuse strateegia innovatsiooni ja kestlikkuse eesmärkide saavutamisele ning suurendada sektori konkurentsivõimet, säilitades samal ajal kõrgetasemelise tervise- ja keskkonnakaitse.

⁷ 16659/25, 16660/25.

⁸ 6131/26.

III. NÕUKOGU ESIMISE LUGEMISE SEISUKOHA ANALÜÜS

12. Nõukogu esimese lugemise seisukoht sisaldab järgmisi kaasseadusandjate vahel kokku lepitud põhielemente.
13. Komisjoni ettepaneku **üldine struktuur** on säilitatud, eristatakse kaht UGM-taimede kategooriat.
14. 1. kategooria hõlmab UGM-taimi, mis on samaväärsed tavapäraste taimedega, st asjaomane UGMide abil tehtud geneetiline muudatus võib esineda ka looduslikult või olla saavutatav tavapärase sordiarretuse teel. Selliste taimede suhtes kohaldatakse kontrollimenetlust, mille käigus riigi pädev asutus või komisjon teeb kindlaks, kas need on tõepoolest tavapäraste taimedega samaväärsed. 1. kategooria UGM-taimed, mille samaväärsus on kindlaks tehtud, on GMOsid käsitlevate õigusaktide nõuetest vabastatud.
15. 2. kategooria hõlmab keerukamate muudatustega UGM-taimi, mis ei sisalda võõrast DNAd. Selliste taimede suhtes kohaldatakse nõusoleku- või loamenetlust kooskõlas GMOsid käsitlevate õigusaktidega. Erinevalt võõrast DNAd sisaldavatest geneetiliselt muundatud taimedest kohaldatakse 2. kategooria UGM-taimede suhtes piiratud erandeid GMOsid käsitlevatest õigusaktidest. Eeskätt on riskihindamis- ja seireõuded paindlikumad ja neid saab kohandada vastavalt taimede riskiprofiilile.
16. 1. kategooria UGM-taimede ja tavapäraste taimede **samaväärsuse kriteeriumide** puhul on säilitatud nii parlamendi kui ka nõukogu volituste põhielemendid. Need elemendid hõlmavad geneetiliste muudatuste liike, teatavate muudatuste ulatuse piirnormi ning geneetiliste muudatuste arvu piirnormi valku kodeeriva järjestuse kohta ja taime kohta. Iga taime üldise piirnormi puhul võetakse arvesse kromosoomikomplektide arvu, et peegeldada taimegenoomide keerukust.

17. Lisaks tavapäraste taimedega samaväärsuse kriteeriumidele on UGM-taimedele 1. kategooria staatuse andmiseks esitatud ühes määruse uues lisas tunnuste negatiivse (st välistava) loetelu kujul **kestlikkusega** seotud kriteeriumid. Selles negatiivses loetelus nimetatud tunnuseid peetakse kestlikkuse seisukohast negatiivset mõju omada võivateks. Sellise UGM-taime, mille geneetilise muundamise teel kavandatult antavate tunnuste hulka kuulub mõni kõnealuses loetelus nimetatud tunnus, 1. kategooriasse liigitamine on välistatud ning seega kohaldatakse selle suhtes loa-, jälgitavus- ja seirenõudeid ning muid sätteid, millega reguleeritakse 2. kategooria UGM-taimi.
18. Selliste UGM-taimede puhul, mille geneetilise muundamise teel kavandatult antavate tunnuste hulka kuulub mõni tunnus, mis võib kestlikkusele kaasa aidata, võivad 2. kategooria UGM-taimede kohta nõuseolekutaotluse esitajad ja loataotluse esitajad saada kasu teatavatest regulatiivsetest stiimulitest, nagu riskihindamise kiirendatud kord, tasu maksmisest vabastamine ja põhjalikum taotluse esitamise eelne nõustamine.
19. Mitme kaitsemeetme kaudu käsitletakse muresid seoses UGM-taimede **patentimise** võimaliku kahjuliku mõjuga ning asjaomaste litsentsimis- ja läbipaistvustavade, näiteks seoses aretajate juurdepääsuga taimsele bioloogilisele materjalile ja meetoditele, ning turu kontsentratsiooni riske.
20. Kompromissiga on nähtud ette teatavaid patendiomanike ja litsentsimisplatvormide kohustusi sisaldav käitumisjuhend. Kuigi see käitumisjuhend on olemuselt vabatahtlik, teeb komisjon selle koostamise üle järelevalvet, jälgib selle toimimist ja võtab asjakohastel juhtudel täiendavaid meetmeid, sealhulgas teeb ettepanekuid seadusandlike meetmete kohta.
21. Lisaks suurendatakse läbipaistvust, juurdepääsu ja õiguskindlust teabe esitamisega patentide või avaldatud patenditaotluste kohta ning kinnituse esitamisega patendiomanike valmisoleku kohta anda litsentse õiglastel ja mõistlikel tingimustel; need esitatakse koos 1. kategooria UGM-taime staatuse kontrollimise taotlusega ja avalikustatakse andmebaasis.

22. Komisjon avaldab suunised, et aidata ettevõtjaid taimede intellektuaalomandiga seotud küsimustes, loob UGM-taimede patendi eksperdirühma ning hindab UGM-taimede, tunnuste ja meetodite patentimise ning sellega seotud litsentsimis- ja läbipaistvustavade mõju.
23. 1. kategooria UGM-taimed on **märgistamis**nõuetest vabastatud, välja arvatud 1. kategooria UGM-taimede paljundusmaterjal. 2. kategooria UGM-taimede suhtes kohaldatakse jätkuvalt GMOsid käsitlevates õigusaktides sätestatud märgistamisnõudeid.
24. **Mahepõllumajanduslikus** tootmises ei tohi kasutada ei 1. ega 2. kategooria UGM-taimi ega -tooteid, olenemata sellest, et 1. kategooria UGM-taimed ja -tooted on GMOsid käsitlevate õigusaktide nõuetest vabastatud. 1. kategooria UGM-taimede ja -toodete juhuslik või tehniliselt vältimatu esinemine mahepõllumajanduslikus tootmises ei kujuta endast siiski mahepõllumajandusmääruse⁹ rikkumist.
25. 2. kategooria UGM-taimede suhtes kohaldatavad **samaaegse viljelemise meetmed** on jäetud liikmesriikidele vabatahtlikuks. Lisaks on liikmesriikidele jäetud võimalus oma territooriumil 2. kategooria UGM-taimede **kasvatamisest loobuda**. Seega kohaldatakse 2. kategooria UGM-taimede suhtes jätkuvalt kehtivaid GMOde alaseid norme.
26. Liikmesriikide tehtavaid **kontrolle** käsitlev artikkel annab kindlust seoses UGM-määruse sätete tõhusa järgimise tagamisega, kehtestamata liikmesriikidele selliseid uusi kohustusi, mis läheksid kaugemale kehtivatest õigusaktidest tulenevatest kontrollikohustustest.

⁹ Määrus (EL) 2018/848, mis käsitleb mahepõllumajanduslikku tootmist ja mahepõllumajanduslike toodete märgistamist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 834/2007.

27. Üleüldist **seire**kava on tugevdatud seoses UGM-taimede, tunnuste ja meetodite patentimise ning sellega seotud litsentsimis- ja läbipaistvustavade mõjuga, samuti seoses mõjuga, mida UGM-määrus avaldab mahepõllumajandussektorile, ning UGM-taimede mõjuga kestlikkusele.
28. Valdava enamiku kolmepoolsetel kohtumistel läbi räägitud elementide puhul on kaasseadusandjad suutnud leida kompromiss-sõnastuse. Kohati on nõukogu oma seisukohas nõustunud parlamendi esimese lugemise seisukoha elementidega, näiteks sellega, et geneetilise muundamise teel kavandatult antava tunnuseks esinev „herbitsiiditolerantsus“ välistab 1. kategooria staatuse andmise. Teatavate parlamendi seisukoha elementidega ei ole nõukogu aga saanud nõustuda, näiteks 1. kategooria UGM-taimedele ja -toodetele kogu toidutarneahelas märgistamisnõuete kehtestamisega. Viimasel kolmepoolsel kohtumisel läbi räägitud ja kokku lepitud kompromisspaketti – mis hõlmas järeleandmisi mõlemalt poolt, eelkõige kestlikkusega seotud nõuete ja UGM-taimede patentimise valdkonnas – tervikuna arvestades leidsid kaasseadusandjad siiski, et see on vastuvõetav.

IV. KOKKUVÕTE

29. Nõukogu seisukohas toetatakse komisjoni ettepaneku eesmärki ning see kajastab täielikult nõukogu ja Euroopa Parlamendi vahelistel läbirääkimistel komisjoni toel saavutatud kompromissi.
30. Seetõttu usub nõukogu, et tema esimese lugemise seisukoht kajastab tasakaalustatult läbirääkimiste tulemusi ning et kui määrus vastu võetakse, aitab see kaasa innovatsiooni hõlbustamisele, kestlikkuse suurendamisele, ELi põllumajandusliku toidutööstuse konkurentsivõime suurendamisele ning tervise ja keskkonna kaitse kõrge taseme säilitamisele.